

COM PODEM CONVIURE AMB ALTRES CULTURES

Antoni Tarabini
President de la Fundació GADESÓ

Si educar ja resulta problemàtic, aquesta dificultat augmenta exponencialment si aquesta tasca s'ha de fer des de la diversitat. En principi es pot dir que tota l'educació pressuposa una certa diversitat, perquè a la fi, no hi ha dues persones iguals. A més, no deixa d'ésser infreqüent la presència d'alumnes amb dificultats i diferències específiques derivades de possibles mancances físiques i d'altres tipus. Per això se suposa que existeixen els mestres de suport i diversos programes específics. En aquestes línies no pretenc analitzar aquesta temàtica concreta encara que mereixeria una profunda reflexió crítica, però avui augmenta la dificultat, especialment a partir d'una presència massiva d'alumnes procedents de la immigració de països no comunitaris, d'educar i de conviure dins l'àmbit escolar amb persones i col·lectius, amb modes de viure, amb religions, amb valors, amb, en definitiva, una cultura distinta a la nostra. Aquest repte es multiplica a determinades escoles públiques on la presència d'alumnes "d'altres cultures" és massiva, enfront d'una part molt significativa de l'escola concertada on aquesta presència és molt menor. També aquesta diferència mereixeria una profunda reflexió crítica.

Donat que l'escola no és més que un reflex de la societat on està ubicada, en aquestes línies vull fer unes breus reflexions referides als possibles àmbits de convivència amb altres cultures. Només si tenim suficientment clares aquestes línies de convivència, sense negar les seves dificultats, podrem cercar i trobar camins útils dins l'àmbit educatiu. Encara que la realitat sigui més complexa, es pot parlar de tres models practicats dins el nostre context europeu: *la multiculturalitat, la integració assimiladora i la interculturalitat.*

"Això ha conduït a taxes de conflictivitat importants i ha tingut el seu reflex polític com el "Front National"..."

La *multiculturalitat* és enganyosa. En principi pot parèixer que es basa en un respecte màxim a les altres cultures, però a la pràctica significa un procés de marginació i de gueto. Els britànics, d'alguna manera són els que han pres aquesta via. Duen temps con-vivint (el guió és important) amb persones

Foto cedida pel CP Llorenç Riber de Campanet

i col·lectius procedents de les seves excolònies. El seu plantejament era clar: respectaven profundament la seva cultura d'origen i, perquè la poguessin desenvolupar en tota la seva plenitud, els condicionaren barris específics. Es tractava de con-viure sense mesclar-se ni contaminar-se. En principi aquestes implantacions no foren problemàtiques perquè es tractava de col·lectius quantitativament suportables i amb un nivell cultural i socioeconòmic acceptable. Tot ha canviat quan la immigració, especialment els darrers anys, ha desbordat totes les previsions i s'ha produït l'arribada de milers de persones, legals o il·legals. Els barris de referència ètnica i cultural han rebentat i s'han convertit en llocs d'alta conflictivitat social.

Els francesos, també tradicionals receptors d'immigrants, especialment procedents de les seves excolònies del nord d'Àfrica, feren un plantejament divers. Es plantejaren unes polítiques d'*integració amb un caire assimilatiu*. Pretenien "integrar-los" des d'un cert reconeixement d'una nacionalitat comuna, però la realitat ha desbordat tots aquests plantejaments. A la pràctica, especialment des de la vinguda massiva, s'ha concretat en unes àrees i barris de marginació social, sobretot a les grans ciutats. La diferència és que "comparteixen" aquestes àrees degradades amb sectors francesos marginals o en procés de marginació. Això ha conduït a taxes de conflictivitat importants i ha tingut el seu reflex polític amb formacions polítiques xenòfobes com el "Front National", el partit de Le Pen.

La *interculturalitat* no té models globals de referència però sí aplicacions significatives, especialment en àmbits locals. Teòricament és fàcil definir la interculturalitat: "es tracta de fer possible ser diferents sense ser desiguals" (Aina Tarabini, *"Immigració, globalització i multiculturalisme. La immigració a les Balears."* C. Recerca. Leonard Muntaner editor). En definitiva, es tracta de convertir els immigrants en ciutadans amb els seus drets i els seus deures. Què vol dir això? Sens dubte, no tenen perquè renunciar a les seves arrels culturals, però sí tenen un cert deure de participar activament en la cultura del país que els acull. Resulta evident que aquesta convivència té moltes dificultats, però aquestes no poden ser excusa per a no intentar-ho. En definitiva, qualsevol forma de convivència (inclosa la més interpersonal com pot ser el matrimoni) té índexs de conflictivitat, perquè es tracta que visquin dues persones diferents. Aquesta nova realitat intercultural pren força a partir del moment en què a les nostres Illes es produeix el fenomen

denominat reagrupació familiar. Després d'una primera onada s'ha anat consolidant lentament la vinguda dels entorns familiars (dona, home, fills, etc.). Això planteja altres problemàtiques més enllà de poder trobar un treball, encara que aquest sigui el primer objectiu. S'han d'escolaritzar els fills, el nucli familiar ha de conviure amb veïnats d'escala i de barri, la dona i l'home han de trobar amics i coneguts no necessàriament del seu país d'origen... Des d'aquesta perspectiva pren força la figura del mediador cultural. Com fer-ho? No es tracta de practicar fàcils paternalismes pels quals només es volen protegir els seus drets, sinó també de practicar una certa exigència compartida d'acceptar i participar activament amb els nostres valors culturals.

"...la urgent necessitat de cercar fórmules de convivència activa amb persones i col·lectius de diverses cultures, sense devaluar les nostres pròpies arrels."

Des d'aquesta perspectiva, l'escola es pot convertir en un instrument bàsic d'interculturalitat, doncs dins l'àmbit escolar conviuen alumnes de distints àmbits culturals. Al mateix temps també conviuen o haurien de conviure els pares i les mares d'aquests alumnes. Una vegada més s'ha d'insistir que la pràctica és difícil, entre d'altres motius per la falta de mitjans i, amb excessiva freqüència, per l'escàs interès de les administracions. El camí se sol fer caminant i seria de màxim interès que les experiències que sens dubte es duen a la pràctica a diferents escoles de la nostra comunitat es compartissin i tinguessin voluntat i capacitat de fer feina en xarxa, fins i tot amb altres realitats fora del nostre entorn. Des d'aquesta perspectiva voldria aconsellar la lectura del llibre *"Educar en temps d'incertesa"*, de Francesc Carbonell (col·lecció Andreu Ferret. Leonard Muntaner editor).

Possiblement amb aquestes línies no he resolt quasi res. No era aquesta la meua intenció. Però es diu en medicina que fer un adequat diagnòstic és més de la meitat de la curació de la malaltia. Els símptomes són clars: la urgent necessitat de cercar fórmules de convivència activa amb persones i col·lectius de diverses cultures, sense devaluar les nostres pròpies arrels. Si no som capaços d'enfrontar aquesta situació amb tota la seva cruesa i dificultat, la conflictivitat social, i no només a l'escola, està garantida.■